

Недостигът на пари за изхранването принуди много роми да разпродадат част от покъщнината си. В хода на интервюирането разстроените домакини често ни донасяха снимки на семействата, правени на фона на добре обзаведени стаи със спални, салонни бюфети и гардероби, направени преди продажбата. Сега във всяко пето семейство част от членовете му или всички спят на пода. По данни от изследването “Утвърждаването на социалистическия начин на живот сред българските граждани от цигански произход” през 1978-80 г. само 5% от респондентите роми са декларирали, че нямат легла и спят на пода (39).

Разпродадени са и много от електрическите уреди, облекчаващи домакиния труд. В момента 54% от ромските семейства имат хладилник, 41% разполагат с обикновена перална машина и още 7% - с автоматична; 72% притежават готварска печка (електрическа, комбинирана или с твърдо гориво). Черно-бял телевизор имат 55% от респондентите, а цветен - 26%. Видео имат 13%, радиокасетофони - 38% от семействата. Само в 7,5% от домовете на ромите е прокаран телефон.

Голяма част от ромите силно се срамуват от мизерните условия, в които живеят. Много мъчително изживяване за всички интервюери бе наблюдаването на техните притеснения и ниско самочувствие. Почти навсякъде в по-бедните домове, в които влизахме, дори когато стаята блестеше от чистота, домакините подпъхваха под нас най-хубавите дрехи, които сваляха от простора - “да не се изцапате и да ви е по-удобно”. В началото на разговора те дълго се извиняваха за бедната обстановка в жилищата. Сядаха на края на стола или леглото, цялото им тяло излъчваше притеснение. Когато ги молахме да ни дадат чаша вода или ни приготвяха чай или кафе, дълго време миеха чашата, преди да ни я подадат - като че ли се бояха, че се гнусим от тях.

Същевременно непрекъснатите телевизионни и радиореклами формират и у ромите потребности, които нито нашата икономика, нито техните доходи могат да удовлетворят. Това поражда у повечето силна фрустрация и постоянно гнетящо усещане за депривираност. Те от своя страна са причина за увеличеното количество кражби и други девиантни постъпки, извършвани от увеличаващ се брой роми. Сред други наблюдавахме отчайваща апатия и демотивация за лични постижения. Сред всички се засилва убеждението, че държавата и околното население са враждебни спрямо тях и че няма надежда да променят съществено живота си, колкото и усилия да полагат за това. Често ставахме свидетели на различни прояви на “заучена безпомощност” или вербална агресивност.